

МИЛЛИЙ МАДАНИЯТНИНГ ТАРИХИЙ ҚАДРИЯТЛАРИ АСОСИДА ЎҚУВЧИЛАРДА МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Ҳошимов Илхом Ҳабибуллаевич

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг етакчи мутахассиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7158442>

Аннотация. Ушбу мақола мактаб фаолиятини такомиллаштириши бўйича олиб борилаётган ишларга бағишланган бўлиб, у ўсиб келаётган авлодни маънавий-ахлоқий тарбияси билан боғлиқ барча масалаларни замонавий талаблар даражасига кўтара оладиган тизимни яратишни тақозо этади. жамиятимизда кечаётган прогрессив жараёнлар.

Калит сўзлар: маънавият, ахлоқий тарбия, талабалар, тарихий қадриятлар, миллий маданият.

ФОРМИРОВАНИЕ ОСНОВ ДУХОВНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА ИСТОРИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЯХ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ

Аннотация. Данная статья посвящена работе по улучшению деятельности школы, которая требует создания такой системы, которая могла бы поднять все дело духовно-нравственного воспитания подрастающего поколения на уровень современных требований, определяемых новыми прогрессивными процессами, происходящими в нашем обществе.

Ключевые слова: духовность, нравственное воспитание, учащихся, исторические ценности, национальная культура.

FORMATION OF THE FOUNDATIONS OF SPIRITUALITY OF STUDENTS ON THE HISTORICAL VALUES OF NATIONAL CULTURE

Abstract. This article is devoted to the work to improve the activities of the school, which requires the creation of such a system that could raise the whole matter of the spiritual and moral education of the younger generation to the level of modern requirements, determined by the new progressive processes taking place in our society.

Keywords: spirituality, moral education, students, historical values, national culture.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги қабул қилингандан сўнг катта ўзгаришлар рўй берди. Ўзбекистон ўз тарихий тараққиётида муҳим босқични босиб ўтди. Ижтимоий ва давлат тараққиётининг барча соҳаларини қайта қуриш, жумладан, иқтисодий ислохотлар, сиёсий тизимни ўзгартириш ва таълимни такомиллаштириш юз берди. Ушбу босқичда тарихий ва маданий қадриятлар, шунингдек, халқнинг урф-одатлари орқали шахсининг маънавий-ахлоқий асосларини шакллантириш эълон қилинди. Ўз навбатида, бу барча ижтимоий институтлар ва биринчи навбатда, умуман жамиятнинг маънавий ва ахлоқий асосларини яратишга мўлжалланган мактаб фаолиятини ташкил этиш ва мазмунида ўзгаришларни талаб қилди. Шунинг учун халқ педагогикасининг бой тарихий қадриятлари, анъаналари ва ютуқларини юксак ахлоқ ва ахлоқ тамойилларига асосланиб тиклаш ҳамда улардан замонавий шароитда тўғри фойдаланиш ёш авлод, юксак рақобатбардош мутахассис тарбиясида муҳим омил бўлиб хизмат қилади.

Бугунги кунда ҳар бир халқ ўз тарихи ва маданиятини ўрганишга ёндашувларни кўриб чиқмоқда. Умуминсоний манфаатларнинг устуворлиги-барча халқлар тажрибасини,

уларнинг маънавий кадриятларини эътироф этиш, ҳурмат қилиш, турли маданий анъаналарни ўзаро бойитишга ҳисса қўшиш. Бошқа халқларнинг маданий кадриятлари ва анъаналари билан танишиш асосида маданий салоҳиятни сақлаш ва ошириш Ўзбекистоннинг янгилашиши ривожланишининг ажралмас шарти сифатида қаралади.

ТАДҚИҚОТ МАТЕРИАЛЛАРИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Бугунги кунда мактаб фаолиятини такомиллаштириш ишлари ёш авлодни маънавий-ахлоқий тарбиялашнинг барча масалаларини жамиятимизда содир бўлаётган янги прогрессив жараёнлар билан белгиланадиган замонавий талаблар даражасига кўтарадиган бундай тизимни яратишни талаб қилмоқда. Таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш жамият томонидан шахсни шакллантириш, жумладан, халқ педагогикаси воситасида амалга ошириладиган муҳим вазифадир.

Ёш авлод ахлоқи ва маънавиятини шакллантириш вазифалари доимо жамиятнинг долзарб муаммоларидан бири бўлиб келган. Муаммонинг тарихий асосларини таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, ҳатто қадимги Юнонистон мутафаккирлари ҳам маънавий тарбия масалаларини ўрганганлар (Платон, Аристотел, Демокрит). Ўрта Осиёнинг буюк мутафаккирлари ўз асарларида ахлоқий тарбиянинг шакл ва усулларини ишлаб чиқдилар (Абу Али Ибн Сино, Аҳмад Дониш, Алишер Навоий, Абдурахмон Жомий, Маҳмуд Қошғарий ва бошқалар.).

Ҳозирги босқичда олимлар С.Р.Разҳабов, И.Обидов, С.Қодиров, И. Қодиров, А.Е.Измаилов, Н.Д.Хмел, М.Кудаиқулов, К.Д.Қорақулов, Ю.Р.Соколников, А.Р.Сеитешев, К.А.Дуйсенбаев ва бошқалар миллий маданиятнинг маънавий-ахлоқий шахсни шакллантиришга таъсирга бағишланган.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

Сўнгги йилларда халқаро стандартлар ва ЮНЕСКО талабларига мувофиқ тарихий шаҳарлар учун бош режалар ва бошқарув режаларини ишлаб чиқиш бўйича фаол ишлар олиб борилмоқда. ЮНЕСКО билан яқин ҳамкорликда моддий ва номоддий меросни асраб-авайлаш бўйича турли халқаро анжуманлар ташкил этилмоқда.

Ушбу тадбирлар маданий ёдгорликларни муҳофаза қилиш соҳасидаги долзарб масалаларни кўриб чиқиш, халқаро тажрибани ўрганиш, тарихий ва маданий меросни сақлашнинг миллий тизимини такомиллаштириш, ушбу соҳадаги давлат ва нодавлат ташкилотлари фаолиятининг асосий йўналишларини аниқлаш имконини беради.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Моддий маданий меросни муҳофаза қилиш соҳасидаги фаолиятни тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида" 2018 йил 19 декабрдаги Фармони бу соҳада янги босқични бошлаб берди. Қарорнинг 10-бандига кўра, Юнесконинг Жаҳон мероси рўйхатига киритилган республика ҳудудлари ўзининг тарихий ва маданий қиймати билан алоҳида муҳофаза этиладиган тарихий ва маданий ҳудудлар ҳисобланади [1].

МУҲОКАМА

Ўтказилган тадқиқотлар ёш авлод кўпинча ўз билимларини жалб қиладиган жойи йўқлиги сабабли ўз халқининг тарихи ва анъаналарини билмайди деган хулосага келишимизга имкон беради. Таълим муассасалари олдида ўзбек халқ анъаналарини жонлантириш ва амалга ошириш учун ёш авлод билан ишлаш вазифаси турибди.

Ёш авлодда маънавий ва ахлоқий маданиятни ривожлантириш билан боғлиқ энг муҳим қарама-қаршиликлар қаторига қарама-қаршиликлар қиради: тобора кўпайиб бораётган ахборот оқимлари ва шахсинг уларни идрок этиш, қайта ишлаш, ўзлаштириш, узатиш ва ўқув фаолиятида фойдаланиш қобилияти; ўтиш даврида узлуксиз таълимга бўлган эҳтиёжни англаш ўртасида. ахборот жамияти ва беқарор мотивацион асос, шунинг учун ушбу фаолият турини амалга оширишда билим, кўникма ва малакаларнинг паст даражаси; мутахассислик бўйича фундаментал билимларни ўзлаштиришнинг нисбатан юқори даражаси ва улардан фойдаланиш маданияти даражалари ўртасида; ахборот жамиятининг ривожланиш даражаси ва ўрта мактаб ўқувчиларининг ахборот тайёрлаш сифати ўртасида.

ХУЛОСА

Шундай қилиб, мактаб олдида ёш авлодни халқ анъаналари ва урф-одатларини ўзлаштириш, билим олишга ва ўз-ўзини такомиллаштиришга интилиш, тарихий адабиётларни ўқиш орқали билимларни тўлдириш орқали тарбиялаш вазифаси турибди.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 19 декабрь 2018 йилдаги "Моддий маданий меросни муҳофаза қилиш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-гадбирлари тўғрисида"ги қарори
2. Волков Г.Н. Этнопедагогика. Чебоксары: Чуваш, кн. изд-во, 1974. - 376 с.
3. Воспитание молодежи на общечеловеческих нравственных ценностях: Сб. науч.трудов. Под ред. Новиковой В.И. Ростов-на-Дону, 2000. 85 с.
4. Жанбуршина Г.Б. Этико-педагогические основы социально-нравственной ориентации подростков: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук. Казань, 2000. -39 с.
5. Зябрева В.Г. Духовно-нравственное воспитание младшего подростка в процессе обучения гуманитарным дисциплинам: Автореферат дисс. канд.пед.наук. Кострома, 2002. 23 с.
6. Навои А. Сочинения в 10 томах. Тош. Фан, 1968. Т.ш. с 162.
7. Романова А.С. Духовно-нравственное формирование учащихся в современных условиях: автореф. канд.пед.наук. Чебоксары, 1999. 22 с.
8. Руденко С.Г. Духовно-нравственное воспитание основа гуманной педагогики //Три ключа. Педагогический вестник. 2003. - Вып. 6. - С.22-24.
9. Уста-Азизова Д.А. Концепция духовно-нравственного воспитания личности посредством культурно-исторических и национальных особенностей. Научный Вестник. Научно-теоретический журнал. ТГПУ №1, 2022.14-19 стр.
10. Dzhuraev R. K., Karakhanova L. M. Model of the organization of research activities of 10th grade students in teaching physics and biology //International journal of discourse on Innovation, integration and education. – 2021. - Jild 2. – №. 01. – P.296-300.
11. Мусахоновна Қ. Л. УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА БИОЛОГИЯ ФАНИДАН САМАРАДОРЛИККА ЭРИШИШДА ЭЛЕКТРОН ТАЪЛИМИЙ ВОСИТАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АСОСЛАРИ //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. В3. – С. 577-585.

12. Juraev R. X., QORAXANOVA L. M. fizika va biologiyani o'qitishda 10-sinf o'quvchilarining tadqiqot faoliyatini tashkil etish modeli // innovatsiya, integratsiya va ta'lim bo'yicha xalqaro discourse jurnali. – 2021. - Jild 2. – №. 1. – P.295-299.
13. Karakhonova L. M. Using the electronic educational resources in biology lessons //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS OF PHILISOPHY, PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY. – 2019. – C. 35-39.
14. Karakhanova L. M. USE OF MEDIERE RESOURCES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF BIOLOGY IN SCHOOLS //International Scientific Review of the problems of pedagogy and psychology. – 2018. – C. 68-70.
15. Jurayev R. K., Karakhanova L. M. Scientific And Methodical Bases Of The Use Of Electronic Educational Resources In Teaching Biology In General Educational Schools //International Journal of Advanced Science and Technology. – 2020. – T. 29. – №. 8. – C. 3500-3505.
16. Musokhonovna K. L. ICT-As a means of achieving new educational results in teaching natural disciplines in secondary schools //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 11. – №. 10. – C. 315-321.
17. Juraev R. X., Karaxonova L. M. media ta'limi maktab o'quvchilarining ta'lim sifatini oshirish omili sifatida // hayot davomida ta'lim: barqaror rivojlanish uchun uzluksiz ta'lim. – 2013. - S. 322-323.
18. Караханова Л. М. DEVELOPMENT OF STUDENTS'KNOWLEDGE BASED ON THE USE OF 3D EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE BIOLOGY EDUCATION //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2020. – №. 2. – C. 55-59.
19. Musaxonovna K. L. General secondary schools requirements for the introduction of informed educational resources for the development of natural sciences //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 5. – C. 855-860.
20. Juraev R. X., Karaxonova L. M. iqtidorli bolalarni ta'lim muassasalari tomonidan pedagogik qo'llab-quvvatlash //fan, ta'lim va amaliyot integratsiyasi. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL. – 2022. - Jild 3. – №. 4. - 66-70 betlar.
21. Karaxanova L. M. tabiiy fanlarni o'qitishda zamonaviy ochiq ta'limda yangi interaktiv elektron manbalar // ta'lim fanlari bo'yicha akademik tadqiqotlar. – 2021. - Jild 2. – №. CSPI conference 1. - P. 1303-1305.
22. Karaxanova L. M. Development of students' knowledge based on the use of 3d educational technologies in the Biology education //Таълим ва инновацион тадқиқотлар.- Вухоро. – 2020. - 55-59 betlar.
23. Сафарова Р. Г. и др. Ўқувчи-ёшларни оммавий маданият хуружларидан химоя қилишнинг назарий-методологик асослари. – 2017.
24. Kharaxonova L. M. SPECIFIC ASPECTS OF MEDIA EDUCATION AND ITS USE IN HIGH SCHOOLS //Academic research in educational sciences. – 2021. – T. 2. – №. CSPI conference 3. – C. 278-284.
25. Musakhonovna K. L. Peculiarities of using modern educational tools to increase the effectiveness of teaching the natural sciences and direct students to independent activities //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2022. – T. 11. – №. 5. – C. 182-191.

26. Kh D. R., Karakhonova L. M. Media education as a factor of increasing the quality of teaching schoolchildren //Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. – 2013. – Т. 11. – №. 2 (eng). – С. 287-288.
27. Караханова Л. МУЛЬТИМЕДИЙНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ ЗООЛОГИИ //Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2011. – №. 1.